

gojko tešić: »antologija albatros«, filip višnjić, zavod za izdavačku delatnost, beograd 1985. milivoj nenin

Antologiju koju su dvadesetih godina najavljivali – ali ne i sastavili – Stanislav Vinaver, Todor Manojlović i Svetislav Stefanović, posle više od pola veka, u sasvim novoj perspektivi, sastavlja – pod istim naslovom – Gojko Tešić. »Objediniti tri poetička opredeljenja (Vinaver, Manojlović, Stefanović) u ovoj knjizi znači prihvatiti neslaganja« kaže Gojko Tešić. I baš u tom nadilaženju različitih poetičkih opredeljenja čita se vrednost Tešićevog rada. Mogao je Tešić, relativno lako, odabrati pesme i pesnike koji bi mogli biti prisutni u nesuđenoj antologiji koja je trebala biti alternativna antologiji Bogdana Popovića. Zadržaćemo se samo na jednom od trojice antologičara – na Svetislavu Stefanoviću – i pogledaćemo koju je količinu informacija imao pred sobom Gojko Tešić da je hteo kojim slučajem mehanički da prenese grad. (Stefanovića smo uzeli kao primer jer iza njega, ipak, ostaje najmanje podataka). Pre nego što se zadržimo na Stefanovićevoj antologiji – sastavljenoj kasnije i sa drugačijim ambicijama – recimo i to da se S. Stefanović u tekstu *Uzbuna kritike i najmlađa moderna* (1921) opredeljuje za sledeće pesme Stanislava Vinavere: *Infantkinju, Šumski bal, Mi se čudno razumemo, Zimska idila*, pa muzičke vizije iz *Varoši zlih volšebnika* (str. 35, 80, 81, 83). Isto tako kad pominje Crnjanskog Stefanović precizno pominje pesme: *Serenata, Eterizam, Mizera, Mramor u vrtu, Vetri...* a Gojko Tešić od toga uzima u svoju antologiju *Serenatu i Miseru*. Potpuno nov, Tešićev Vinaver, lako je primetan. Pesnik Vinaver kao da je još uvek nepoznanica. (Možda na ovom mestu treba pomenuti i izuzetnu Vinaverovu pesmu *Napis* koju je Miodrag Pavlović uvrstio u svoju antologiju; a koja je ovde izostavljena jer je kao granična linija uzeta 1928. godine, a pomenuta pesma je objavljena destak godina kasnije). Dakle, na samo tom primeru, primeru Svetislava Stefanovića, lako je videti da je ova antologija pre svega Tešićeva antologija i da danas u novom svetlu ima i sasvim drugačiji ulogu. Naime, njen značaj se ne iscrpljuje u poređenju sa antologijom Bogdana Popovića.

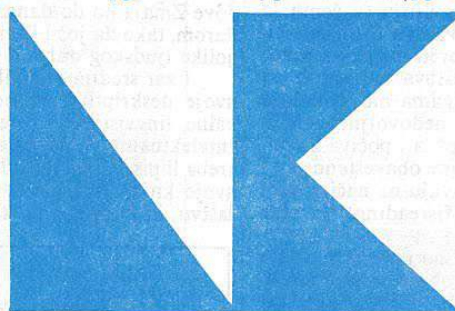
(Uzgred, za S. Stefanovića Gojko Tešić piše: »Stefanović se kasnije odrekao modernizma, mada ga deklarativno nije negirao, ali u svoju Novu antologiju (1943) nije uneo ni jedno ostvarenje modernista«. Čini nam se da je Tešićeva ocena Stefanovićeve antologije malo »preuranjena«: jer ne može se suditi o nezavršenom delu kao da je ono završeno. U predgovoru svojoj antologiji Stefanović piše da je Branko Radičević poslužio kao inspiracija »upravo od poezije jednog od najizrazitijih i najčistijih liričara posleratne epohe, Miloša Crnjanskog, kome je dao teme ne samo za jednu spiritualnu dramu, nego i za jednu izvanrednu, jednu od retkih velikih poema kakvih je svega nekoliko u celoj našoj poeziji, u *Strazilovu*«. I još jednom Stefanović pominje Crnjanskog: »Crnjanski, kojega pored Momčila Nastasijevića smatram za najizrazitijeg liričara ove epohe.« Dakle, nelogično bi bilo izostavljanje modernista u Stefanovićevoj antologiji. Ali, ključni argument u prilog nedovršenosti Stefanovićeve antologije je da u Napomeni Stefanović piše: »Sem dva slučaja u ovom i u trećem dobu svi pozvani su se odazvali molbi urednikovoj, i on im na tom i ovde najsrdačnije zahvaljuje«. Ako znamo da je u Stefanovićevoj antologiji obuhvaćeno samo prvo i drugo doba onda je jasno da je antologija nezavršena i da je autor radio i na njenom trećem dobu u kojem je po prirodi stvari trebao biti i posleratni modernizam).

Tešićeva antologija počinje pesmom Laze Kostića *Spomen na Ruvarcu* – pesmom koja čini Prolog ove antologije, pesmom koja je zastupljena u antologiji Bogdana Popovića i koja je bila jedna od najčitanijih pesama te antologije. (Barem u krugu modernista). Ako Todor Manojlović ostaje u sećanju svojih savremenika i kao čovek koji je razlikovao koja je pesma lepa po kriterijumima Bogdana Popovića, ako je dakle, ta antologija spremna kao alternativa Popovićevoj antologiji, danas se čita kao pokušaj revalorizacije tzv. posleratnog modernizma. Antologija Gojka Tešića koju možemo posmatrati i kao logičan nastavak njegovih književno-istorijskih istraživanja, ima se

čitati u svetlu dosadašnjih antologija srpske poezije. Ako pesmu *Spomen na Ruvarcu* uzmemo kao lakmus koji pokazuje odnos prema modernizmu, onda je ova Tešićeva antologija srodna antologiji Zorana Mišića (1956) i izboru Marka Ristića *Pesme moje mladosti* (1980). Jer u antologiji Miodraga Pavlovića (iz 1964) na primer, Crnjanski, Vinaver i Rastko – ključni pesnici i Mišićevog i Ristićevog i Tešićevog izbora – zastupljeni su u ukupno 6 pesama, prema, na primer, pet pesama Stevana Raičkovića, da i ne pominjemo Jovana Dučića... Nisu u pitanju brojke, već osnovna intonacija knjige. Gojko Tešić se zalaže za jedan drugačiji pesnički govor i nameće nam svoj pesnički svet. (Ako nije nesretno upoređivati jednu antologiju koja ima u vidu iskustvo jednog jezika i ovu koja posmatra samo jedan, kratak, vremenski odsečak. Mada i samo opredeljenje je za taj period dosta govori).

Prolog u kome je, dakle, objavljena samo jedna pesma mogao je možda biti i provokativniji. Mogla se možda uhvatiti ona linija u tradiciji srpske poezije koja je bila živa za posleratne moderniste. Pored još nekih pesama Laze Kostića, Gojko Tešić pominje i pesme pesnika koji pripadaju tom Prologu, a to su: Dis, Đuričin, Pandurović, Mitrinović, Ranko Mladenović, Anica Savić, Dušan Srezojević, pa S. Stefanović... Ali, možda se moglo zagaziti i dublje u prošlost i osvetliti ono što je za moderniste bilo inspirativno; a što su i oni sami već bili izdvojili. (Možda je vizura mogla biti pomenuta i na narodnu lirsku poeziju; jer ne zaboravimo da je modernizam svojevrsno okretanje romanizmu). Ili, na primer, ono što je bilo lako vid-

● nove knjige ● nove knjige ● nove knjige ●

● nove knjige ● nove knjige ● nove knjige ●

ljivo: Branko Radičević. (Uzgred, B. Radičević je sa gotovo istim pesmama zastupljen i kod Zorana Mišića i kod Marka Ristića). Ne treba smetnuti s uma da su baš u almanahu sa imenom Branka Radičevića – objavljenom povodom Brankove stogodišnjice – zastupljeni: Sibe Miličić, Stanislav Vinaver, Tin Ujević, Ranko Mladenović, Miloš Crnjanski, Todor Manojlović, Gustav Krklec, Rastko Petrović, Božidar Kovačević – dakle, svi oni pesnici (sa izuzetkom Krkleca) koji su zastupljeni u ovoj Tešićevoj antologiji. (Kao sastavni deo te antologije smatramo i pesme Tina Ujevića koje je Tešić pobrojao u predgovoru: *Svakidašnja jadikovka, Visoki jablani, Zadržane sile bića, Duhovna klepsidra* (V), zatim iz *Kolajne XXI, XXXI, i XXXII* pesma).

Rekli smo već da su u *Antologiji Albatros* ključni pesnici Vinaver, Crnjanski i Rastko; gde je najprimetnija revalorizacija Stanislava Vinavere. Ali, ne treba zaboraviti da Gojko Tešić ne prati i ne beleži vrhunce pojedinih pesnika, već samo potpunije osvetljava taj zlatni period naše poezije; period u čiju autentičnost ne treba sumnjati. Interesantan je, međutim, i *Dodatak Albatrosu, Dodatak u kome je ključni pesnik, čini nam se opravdano, Moni de Buli*. Treba pomenuti da su u tom delu prisutni i budući nadrealisti, kao i socijalni pisci; ali oni tada pripadaju modernizmu. To je zapravo i kontekst u kome ih tada treba posmatrati i Gojko Tešić kao književni istoričar to precizno uočava. Dakle, ne poistovećuje nadrealizam i nadrealiste; već buduće nadrealiste – tada moderniste – posmatra u svetlu koje im je primereno. I poklanja im onoliko prostora koliko im pripada. I to je možda i najveći doprinos ove antologije. Ako je nadrealizam, jednim delom, ostvaren i kroz suprotstavljanje društvenim konvencijama, moralu i da ne nabrajamo; onda nam ova antologija pokazuje da je KLJUČNI PO-MAK učinjen PRE nadrealizam, prvenstveno kroz stihove Miloša Crnjanskog i Rastka Petrovića... Dovoljno je pročitati Rastkov *Spomenik*

Putevima pa videti da se do te tačke suprotstavljanja društvu nadrealisti nisu popeli. (Imam u vidu prvenstveno godinu kada je taj tekst napisan). Dakle, pred nama je jedna vredna antologija, ali pred nama je i jedna svojevrsna književna istorija. Ako revalorizaciju shvatimo kao jedan neprekidan proces onda je ova antologija najpre revalorizacija modernizma. (Deluje modernizmom ubedljivo i kada autor napušta antologijska načela radi autentičnosti tog istog posleratnog modernizma).

Epilog ove knjige čini pesma Miloša Crnjanskog *Prividenja*; i kao da se tu zatvara jedan luk koji ide od bunta (»Nemamo ničeg. Ni Boga i gospodara. / Naš bog je krv«) pa do, gotovo, iščeznuća: »zaista zrak sam samo«... U svakom slučaju načeti su prostori »Bez mere«; da istovremeno prizovemo i Marka Ristića, ali i Rastka Petrovića. *Sumatru da i ne pominjemo*.

jasna melvinger: »avans za danas«, bratstvo i jedinstvo, novi sad 1986. goran rem

Prilikom predstavljanja knjige *Avans za danas* nedavno u novosadsko kasnoletnom (i za-kašnjelom) Kulturnom dvorištu, blago stiješnjen konceptom zgusnuto pripremljene književne večeri, ne želeći u hitnji propustiti reći bitne iščitavačke koordinate, doslovno sam pročitao nekoliko teza približenih naučnika za razgovorno (tako, uvijek, ah, uzaludno!) očekivani tijek programa. Tada govorno zaveden pismom, sada se u pismu dajem pomalo zavoditi (ne iz/govor/e/nom. Pa, eto, pričam o okružjima svojih čitanja te zbirke, umjesto neokolišnog bliže prigutog kritičarskog čitanja, opisivanja. I baš zato, tako to osjećajući, ni sada neću govoriti o mom djelatnijem kušanju novosadskog pjesničkog uknjižavanja u 85-oj, i 86-oj, te i u takvom »očudivanju« i »viđenju« poetskog pisma Jasne Melvinger, a kao što sam to na onoj večeri zapravo mislio učiniti. Dakle, posao zapisivanja odčitavanja novosadskih 85,6-ih uknjiženja odlažem za drugu varijantu pismovna prosudivanja, a o zbirci *Avans za danas*, pisati mi je u slijedu hermeneutičnih zabilježaka djelomično pročitanih na već spomenutoj književnoj večeri. Prvo valja istaknuti da vrlo produktivnim čitanjem smatram razgledanje aspekta sofisticirane isprepletenosti dvaju dominantnih svijesti poetskog pisma Jasne Melvinger. Leksikološki i versifikacijske. Da problem isprepletenosti nije imenovan samo kritičarskom stilom pokazuju mnoge pjesme ove zbirke vrlo iščitljivo. Međutim, *homonimijska provokacija tradicionalnoj stihorimovanoj strukturalnosti*, u pjesmi *Sve ih polovili*, čini mi se najzanimljivijim i najuočljivijim »slučajem«. Pročitajmo o čemu je riječ:

Sve ih polovili
Na dušu i tijelo polovili

Blatom ih slijepili
Oči im slijepili

Kožu im porili
U zemlju ih porili...

(dalje pročitati na str. 50
zbirke *Avans za danas*)

Nadalje se mora uočiti da je stalno prisutna mehanika humornog intoniranja pjesama (kao, kad sam već kod toga, upravo temeljne intonacije – mislim na humornost) svojevrsno *rekreativno repetiranje frazemskih govornih i pismovnih naslaga jezika*. Npr.

Ja gradim kulu od karata
Ja zato imam dara
Ja gradim kulu na oblaku...

(Ja gradim kulu na oblaku)

Ili:

Šišniti petlju muški
Ne uspije svakoj šuš
Ni sila boga ne moli

(Muška ruka)

I:

Ne može bog bez batine
Ne može grom bez pakla...

(U paru) itd.

I, dok je primjer homonimijske provokacije rimovanja izdvojen iz drugog ciklusa, naslovljena Da mi je pjevati dano, a karakteristična po dvostihovnim i trostihovnim strofnim uobličenjima, primjeri frazemske rekreacije su izdvojeni iz pjesama prvog ciklusa U danu svjetlo, koj je uobličen, kao i posljednji, treći, ciklus Balada o proždrtom, u sonetnom »kanonu«.

Ne znam da li je pri spominjanju kanona trebalo nanositi navodne znakove, ali se baš slična problematizacija ispisa soneta konkretna sačinjuje u pisanju soneta Jasne Melvinger. Kako?

Pa tako što je njeno pisanje soneta istovremeno i navođenje obrasca soneta i pristajanje paradigmi, ali i sintagmatsko mimoilaženje sonetnog pravilnorimujućeg daljetradicijskog kanona, a time i prilazak istraživanjima »oslobađanja« soneta kakva su začeta začeta već kod de/kanonizatora Matoša, te izuzetno potentno »obavljana« u pjesmama, tekstovima, Rogića, Stojčevića, Paljetka, Mrkonjića itd.

Nesumnjivo su ponajbolja podnavljanja, iznova ispisivanja stihotvornog naslijeđa u našem pjesničtvu načinjena u radionici Ivana Slamminga, a ovdje ga se mora imenovati jer je (uz Boru Pavlovića, koji je to činio još sredinom četrdesetih godina, humorno recidivirajući Vidića) najranije unio iskustva lakog stila, čija se sazvučja vrlo snažno osjećaju u ovim pjesmama Jasne Melvinger. Sonet s iskustvom lakog stiha, je vrlo zanimljivo poetičko, ispreplitanje. I više nego u sonetima spomenuta se lakostihovna »ozvučenost« osjeća u dvo-trostihovnim strofnim izrazcima u kojima i motivska tkanja prizivaju uvjetni nadimak »Ženskog Slamminga«. Naravno, obim Slamnigovih istraživanja... itd itd. Vidi (li) se već iz ovog napisanog da su pjesme Jasne Melvinger nastale ispreplitanjem, s jedne strane, analitičko-sintetičkog (znanstvenog, uostalom!) poznavanja jezika i njegovih formativnih te transformativnih elastičnosti, a s druge strane, iskušavanja ritmometričkog korpusnog traga takozvanih zatvorenih formi.

Na istoj književnoj večeri usputno sam »dodirnuo« i kritičarsko zgriješene inače dobrotne novinske »rečke« Miloša Bandića (u Politici, 30. avgust) zgriješene na fonu problematizacija »čiste« i »nečiste« rime. Naime, u njegovu čitanju je vrlo skaredno »skladni«, »svevremeni« (ovo nisu navođenja njegovih opisa, nego pokušaji moje ironične parafraze) sonet prljati »nečistim« rimama. Iako nastoji izložiti što takav postupak »u stvari« znači i pri tomu umalo uspješno interpretira relativizacije tekstovnih struktura moguće u poetskom tekstu, on taj postupak objašnjava ipak isuviše pretenciozno i preriferencijalnim tematskim »prijevodom« na pitanje »egzistencijalne nesrednosti« (otprilike!). Navest ću »programatičnu« pjesmu Rime:

Tražiš samo čiste rime
Djevicu i njezin himen

U sjajnom sliku srebra – rebra
Zar jedno r ispustit treba

Zar se još uvijek smatra da se ne može i ne smije samo igrati, a da to nije nešto nižeg stupnja (bojim se da ne znam na stepenicama čega)? Nešto ću, bili kako bilo, zaključiti, pa nek začu drugu čitanja!

I motivski i tematski i stilematki kao i formalno zaigrana nepretencioznost ovih pjesama, iskazuje se svojom prepretencioznom poantologijom, iskuso pokretom u egzistencijalističkoj, egzistencijalističko-intimističkoj teksturi (prijašnjih knjigovnih ispisa J. M.), osvježavajuće, kao piše zaslavna korica nasuše knjige »pokazuje nespornu i visoko intelektualnu svest o razumevanju modernog sveta i »svetlosti«, opaska G. R. Pogledati, pročitati uvodnu pjesmu zbirke i u dočitanju zbirke Svet i svetlost razmisliti o snažnoj etimologijskoj instrinosti tekstualnih struktura pjesama Jasne Melvinger!) pesništva«.

milan dunderski: »anatom senke«, bratstvo i jedinstvo, novi sad 1986. zoran derić

»Biti prisutan u realnosti znači brzo i radikalno transformisati tradicionalne procese umetnosti.« Parafrazirajući ovu tezu G. C. Argana, poznatog italijanskog istoričara umetnosti, mi, u stvari, ističemo opštu težnju stvaralaca da menjaju svet, kritički se odnoseći prema prošlosti i sadašnjosti. To je, istovremeno, pokušaj da se sintetišu iskustva prethodnika prihvatajući,

usavršavajući ili odbacujući njihovu praksu, pravila, vrednosti.

Umetnost danas, a sa njom i savremeni pesnici, računaju sa kriznim procesima društva, civilizacije uopšte, sa izmenom vrednosnih modela i, naročito, sa izmenom recepcije književno-umetničkih dela. Svest o tome nikako ne umanjuje značaj književnosti i umetnosti i ne dovodi u pitanje njenu etičku dimenziju i imanentne vrednosti, već jasnije ocrtava poziciju stvaralstva danas, neke odnose koje ne smemo zanemariti pri čitanju i tumačenju književno-umetničkih dela.

Poput drugih stvaralaca u duhu postmodernizma i transavangarde, koji karakterišu ovo naše vreme, zatečeni između umetnosti i neumetnosti, između estetskog i neestetskog, i pesnici danas traže i potvrđuju svoje mesto, svoje prisustvo u realnosti. Prihvatajući neminovnost brze i radikalne promene uključuju se u stalne procese transformacije tradicionalnih vrednosti do kojih ne dolazi isključivo negiranjem, već i obnovom, kao i potragom za novim, ovom vremenom primerenim postupcima i estetskim procesima.

U ovakvom kontekstu poezija Milana Dunderskog pronalazi svoj smisao, svoju pripadnost, ali i svoju autonomiju. Može se iščitavati sa postmodernističkog fona, kao poezija koja poseduje otvorenu kritičku svest o tradiciji, mitovima, kulturi, ali i kao poezija puna samorefleksije i samopreispitivanja pojedinca koji je uključen u civilizacijske, pre svega društvene i literarne procese. Dunderski prihvata neophodnost stalne transformacije vrednosti i značaja, kako poezije, tako i mita i umetnosti uopšte. Takvo opredeljenje očigledno je, pre svega, na tematskom, pa na formalno-organizacionom planu i, što je najbitnije, na poetičkom (supstancijalno poetski izraz). Zato je knjiga Milana Dunderskog »Anatom senke« zanimljiv projekat i vredno književno ostvarenje.

Knjiga pesama »Anatom senke« ima četiri ciklusa, mada bi se, u suštini, mogla podeliti na dve celine. Prva od njih, kojoj pripadaju ciklusi »Sekundant heroja« i »Univerzalni vodič«, bavi se mitom, ili, tačnije, metamorfozom mita. Svet božanskih, moćnih heroja oslobođen je neznanja i obmane. Ne prihvataju se više naivno, sa slepim poverenjem, već kritički, ponekad čak i prenaglašeno ironično, oslobođeni oreola svetačkog i bezgrešnog, sa osobinama modernog, egzistencijalno zabrinutog čoveka.

»trećeg meseca digao sam grad spavao tvrdim snom

zagledanog visoko u zemlju
tako sam slabe volje kada
gledam pučinu
pokazatelj beskraja
lacijs etrursku zemlju šibljje drena i
mirte
travu na bregovima
ugovoren nesporazum«
(iz »Dnevnika Enejinog«, pesma »Mart«)

Za drugu celinu karakterističan je faktor igre. Pesme iz ciklusa »Igre čaranja« i »Igre bez granica«, nastale su u igri i nastavljaju da žive od oblika igre, kako bi to rekao Huizinga.

»trešnje su zrele : život je prošao
pariz je grad : tisa je reka
nebo je tamno : zvezde daleke
u noći i danju
vozovi prolaze : ljudi kopne
gde je ljubav : gde je čemer
pas tragač : ptica selica«
i dalje, iz pesme »Igra putovanja«

Poetske igre Milana Dunderskog imaju svoja pravila, ali i svoje neizvesnosti, svoje realnosti i svoju fiktivnost. Jezik je najveći izazov, u svakom trenutku spreman za svojevrstne poetske mimikrije: »jezik je zmija : što se svijta / i pije : diše / liže i siše : / topli napitak : nevidljivi do/ bitak«, »ja gorim : ja gorim... jagorim : jagorim... jago rim : jago rim«.

Prihvatajući iluzije, odnosno poetske vizije sveta, Dunderski se poigrava sa stvarnim i nestvarnim. Njegovi stihovi neprestano su između dve krajnosti, između privlačnosti i odbojnosti, između uspeha i promašaja, kao i igra – pristaju na rizik.

Pesme Dunderskog imaju dvojaku težnju: ka dugom stihu i naraciji, episkim sadržajno-izražajnim mogućnostima, odnosno ka kratkim, odsečnim stihovima koji su zatalasani neobičnim ritmom. Primer za prvu vrstu navodimo iz pesme »Septembar« iz »Dnevnika Enejinog« a za drugu vrstu stihova iz pesme »Kolo«:

»u ovim gradovima
ruševinama koje vidiš
majke su o
ponoći

ustajale spremale deci hranu i oružje
gledale ih kako
odlaze

umorne su kraj ognjišta

očekivale predskazanja
bogove hiljadunoge
mesoždere
zvuk jurišne trube...«

»proverite : odstranite
priljav veš : duga ljubav
onanija : utopija
čizma : čekić : violina
proleter : amateri
pesma : pesma
česma

pi malo : stupaj smelo...«

Suprotstavljanjem lirskog i epskog, patetike i ironije, uzvišenog i banalnog, identifikuje se sadašnjost, invociraju vrednosti tradicije i postizu zanimljivi poetski rezultati.

Dunderski je do sada objavio dve knjige pesama. »Anatom senke« je njegova treća knjiga, kojom potvrđuje nesumnjive poetske kvalitete i pronalazi svoje mesto u kontekstu mlade srpske književnosti.

roman jakobson: »šest predavanja o zvuku i značenju«, književna zajednica novog sada 1986. ivana antonić

Nova biblioteka »Anthropos« po opredeljenju izdavača, Književne zajednice Novog Sada, biće posvećena humanističkim naukama. Ne čudi stoga što je prva knjiga u ovoj seriji iz oblasti lingvistike, posvećena je problemima jezika, sistemu za sporazumevanje svojstvenog samo homo sapiensu. Reč je o knjizi Romana Jakobsona Šest predavanja o zvuku i značenju.

Već samo ime autora dovoljno je da privuče pažnju čitalaca. Roman Jakobson (1896 – 1982) jedan je od najistaknutijih predstavnika strukturalizma u lingvistici. Bio je jedan od onih naučnika čije teorijske postavke nisu bile značajne samo za nauku kojom se bavio, za lingvistiku, već su podstakle mnoge istraživače u drugim humanističkim naukama da krenu jednim novim pravcem u svojim oblastima istraživanja. Danas je jasno da je lingvistika svojevrementno uplivala mnoge nauke, a pre svih je uticala na antropologiju. O tome svedoči i pisac predgovora za ovu knjigu, poznati antropolog i veliki Jakobsonov poštovalac, Klod Levi-Stros koji je svojevrementno napisao da u celini društvenih nauka lingvistika zauzima posebno mesto: ona je nesumnjivo jedina koja može svojatati ime nauke. Za ovako laskave reči upućene lingvistici treba upravo zahvaliti Romanu Jakobsonu.

Kao slavista, Jakobson je posebno značajan za našu lingvističku sredinu s obzirom da je od svih poznatih imena iz ove oblasti u svetu, najbitnije uticao na lingvistiku koji su u našoj nauci o jeziku u poslednjih tridesetak godina ostavili najdublji trag.

U knjizi koja je pred nama sakupljeno je šest predavanja koja je Jakobson održao na njujorškoj Slobodnoj školi za visoke studije u toku školske 1942/43. godine. Tema im je istorijat nastanka fonologije kao lingvističke discipline koja se bavi izučavanjem foneme (glas u funkciji jezičkog znaka koji omogućava sporazumevanje), a koja će, po njegovom mišljenju, nauci o jeziku pružiti daleko relevantnije rezultate nego što je to mogla da joj pruži fonetika, do tada jedna od vodećih lingvističkih disciplina.

Jakobson se najpre osvrće na proučavanje govornih glasova u XIX i početkom XX veka kojima su se bavili fonetičari, a koji su mahom bili predstavnici mladogramatičarske škole (vodećeg opredeljenja u nauci o jeziku u to vreme). Jakobson kritikuje njihovo interesovanje isključivo za akustička i artikulaciona svojstva glasa, a pri tom potpuno zanemaruje funkcije koju ti glasovi obavljaju u komunikacijskom procesu. Fonetičari zanima samo označitelj, a ne i označeno – ono što se iza tog označitelja krije. Za Jakobsona, međutim, da-